

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til kommunaludvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

9) Første behandling af lovforslag nr. L 76:

Forslag til lov om oprettelse af et etisk råd og regulering af visse bio-medicinske forsøg.

Af indenrigsministeren (Enggaard).

(Fremsat 12/11 86).

Sammen med denne sag foretoges den sidste sag på dagsordenen, nemlig:

10) Første behandling af lovforslag nr. L 74:

Forslag til lov om nedsættelse af en kommission til bedømmelse af etiske, tekniske og juridiske spørgsmål i forbindelse med anvendelse af moderne medicinsk teknologi.

Af Helle Degn (S) m.fl.

(Fremsat 11/11 86).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Forhandling

Indenrigsministeren (Enggaard):

Folketinget står nu igen over for at skulle behandle 2 lovforslag om etik. Det drejer sig om henholdsvis regeringens lovforslag om oprettelse af et etisk råd og det socialdemokratiske forslag om nedsættelse af en kommission.

Med hensyn til regeringsforslaget vil jeg begrænse mig til at henvise til min fremsættelsestale, og jeg vil gerne anbefale mit eget lovforslag. Det ligger ligesom ikke i formen her, at jeg nu kan gå ind på mit eget forslag, så jeg skal kun fremhæve den ændring, der er sket ved, at der nu foreslås nedsat et særligt folketingsudvalg, som udpeger medlem-

mer til et etisk råd. Det er klart, at det fra min side er et forsøg på ved imødekommethed over for synspunkter, som har været fremsat i forbindelse med drøftelsen af forslaget, at søge at nå frem til en bredere forståelse af dette vigtige spørgsmål.

Ser vi på det socialdemokratiske forslag, er der også i det elementer, som viser, at de 2 forslag har nærmet sig yderligere til hinanden. Det synes jeg kan give baggrund for et håb om, at vi kan nå frem til et kompromis, hvad jeg egentlig tror de fleste ønsker på dette område.

På det administrativt-organisatoriske plan er den vigtigste nydannelse i forslaget, at den kommission, der er tale om, ikke mere skal nedsættes af Folketinget, men af indenrigsministeren. Det finder jeg selvfølgelig er et fremskridt, om end jeg måske nok synes, at man, når man nu var på rette vej, kunne være gået lidt videre. F.eks. finder jeg det uheldigt, at selv om ministeren skal udpege medlemmer og formand, har udvalget i virkeligheden en art absolut veto i disse tilfælde. Lægger vi det ved siden af beskrivelsen af kommissoriet i § 1, stk. 2, i lovforslaget, åbnes der igen mulighed for en uklar konkurrence mellem ministerens og Folketingets kompetence på hele sundhedsområdet med deraf følgende ansvarsforflygtigelse.

Jeg siger bestemt ikke, at dette har været tilsigtet fra forslagsstillernes side – det har det næppe – men jeg forbeholder mig min stilling, indtil vi under udvalgsarbejdet har fået klarhed på dette punkt; det er jo derfor, man har et udvalgsarbejde.

I kommissionen savner jeg repræsentation for Sundhedsstyrelsen og de videnskabssetiske komiteer, ligesom jeg ikke er begejstret for, at det ikke af selve § 2 fremgår, hvor ministeren skal få sine kandidater fra. F.eks. ville jeg som minister anse det for betænkeligt at udpege sagkyndige, der ikke var indstillet af de relevante forskningsråd. Men det er ting, som kan drøftes i forbindelse med udvalgsbehandlingen.

Hvis vi ser på substansen i lovforslaget, fremgår det, at det i lighed med regeringsforslaget er forsynet med en overgangsbestemmelse i § 8, hvorefter man ifølge § 9 kan sanktionere med straf.

Jeg vil ikke gå ind i en detaljeret argumentation vedrørende denne § 8, men vil nøjes med at sige, at den umiddelbart forekommer

[Indenrigsministeren]

noget uklar og ubestemt i sin rækkevidde i forhold til reglerne i regeringsforslaget. Det finder jeg uheldigt, ikke mindst når der samtidig indføres en mulighed for straf. Også det er imidlertid noget, som man kan klare yderligere af.

Om kommissionens kommissorium vil jeg sige, at opregningen i litra a-h vel ikke adskiller sig væsentligt fra, hvad der findes i regeringsforslaget. Derimod kan, som jeg har været inde på før, beskrivelsen i § 1, stk. 2, 2. punktum, give indtryk af, at kommissionen i virkeligheden tillægges meget store dele af budget- og planlægningsfunktionen i sundhedsvæsenet som sit område, og det må jeg naturligvis vende mig imod.

Som sagt mener jeg, at der nu ligger 2 forslag, som hver for sig har nærmet sig hinanden. Jeg håber, at der også på baggrund af sommerens drøftelse i det særlige udvalg kan komme en afslutning på denne sag, så der kan blive taget stilling til en række væsentlige spørgsmål, som trænger sig på. Jeg forestiller mig ikke, at der én gang for alle kan tages stilling til de etiske problemer, som vi her taler om. Det er tunge problemer, og der sker hele tiden i samfundet, også i verden uden for Danmark, en udvikling, som vil gøre det nødvendigt, at vi løbende vurderer disse ting og justerer vores holdning til dem.

På den anden side haster det med at komme i gang med at få lagt disse ting fast, for det er udgangspunktet for det videre forløb. Hvis vi fortsætter debatten uden at nå frem til en farbar måde at beslutte os på, er jeg bange for, at vi i saglighedens navn sætter nogle saglige hensyn over styr. Det tror jeg ikke nogen ønsker.

Helle Døgn (S):

Anne Linnet synger en Tove Ditlevsen-tekst, der lyder: »Mit hjerte elsker alle de umuligste børn«. Det er ikke en karakteristik af indenrigsministeren eller hans forslag, men en karakteristik af nogle af de spørgsmål, vi bliver stillet over for i de kommende år, om, hvad den medicinske teknologi skal bruges til og kan bruges til.

Jeg skal koncentrere mit indlæg i denne omgang om indenrigsministerens lovforslag, som jo i store træk er en genfremsettelse af den tidligere indenrigsministers lovforslag om et statsligt etisk råd, men problemet med

dette statslige etiske råd er for det første, at det kun har en rådgivende funktion, og for det andet, at det kun kan vurdere og give gode råd om forsøgsvirksomhed. Klogeligt nok siger indenrigsministeren i sit forslag, at forsøg på levende forsøgspersoner i virkeligheden er underlagt lægernes selvjustits plus en vurdering fra de videnskabetiske komiteer og deres udtalelser i denne forbindelse.

Jeg synes, at ministeren så senere hen i sit lovforslag tydeligvis er imødekommende over for den problemstilling, som oppositionen har rejst, nemlig at der er behov for et udredningsarbejde på dette område, og at der er behov for en egentlig lovgivning vedrørende forsøgspersoner. Derfor ser vi da også frem til, at ministeren vil komme med et bud på det, som han nævner, i 1989-90-folketingssamlingen. Men det bekræfter egentlig kun det, som Socialdemokratiet vil sige med sit forslag, nemlig at der faktisk er brug for en nøjere udredning også på dette område.

Jeg vil sige om ministerens forslag, at det er båret af gode intentioner, og vi deler ønskerne om, at der kan nås en bred politisk enighed om en kompetence, en struktur og et regelsæt på dette område. Jeg håber altså, at ministeren vil lægge op til nogle forhandlinger i denne folketingssamling, så vi kan nå et resultat.

Jeg vil sige om ministerens forslag til en § 1, at Socialdemokratiet har svært ved at leve med den definition, der er af livets opståen. Jeg har svært ved at se, at Folketinget ved en flertals- eller en mindretalsbeslutning skal bestemme, hvornår livet begynder, og hvornår vi dør – og så kan der være større eller mindre flertal for det. Det er en noget komisk og underlig form, og derfor må vi tage afstand fra, at man i lovtæst definerer livets begyndelse og livets afslutning.

Vi har den opfattelse, at rådets kommissorium er for snævert. Man har faktisk kun i dette råds kommissorium nævnt 3 ud af de 9 områder, som Socialdemokratiet har peget på som væsentlige. Jeg vil også sige, at det statslige råd, selv om der er kommet flere med, stadig væk består af eksperterne og af systemet: 9 eksperter, 9 repræsentanter for systemet og 8 læge medlemmer, hvoraf Folketinget altså får mulighed for at give bud på de 4. Jeg synes, det er vigtigt, at man også med hensyn til forretningsordenen, arbejdet i det-

[Bjørn Elmquist]

at det ville lykkes os at blive enige, men det skete ikke, og uden at jeg skal pege fingre ad nogen og sige, hvem det præcis er, der må have skylden – det kan også være svært at klare entydigt – må jeg sige, at det var ærgerligt, at det ikke lykkedes.

Men arbejdet har ikke været spildt. Det bærer begge de lovforslag, som vi har til behandling her, præg af. Jeg synes, at Socialdemokratiets lovforslag har bevæget sig, og det siger jeg ikke for at kritisere Socialdemokratiet, tværtimod, for jeg synes, det har bevæget sig i den rigtige retning og, tror jeg da også, i en forsvarlig retning, som partiet selv kan være tjent med.

Ministerens forslag har bestemt også bevæget sig, og jeg vil gerne takke indenrigsministeren for den opmærksomhed, han hele tiden har viet arbejdet. Jeg tillader mig at udtrykke dette som formand for det udvalg, der var nedsat i sidste samling. Vi havde mange møder, både helt officielle og ganske uofficielle, og vi betrådte nye stier i samarbejdet mellem Folketinget og indenrigsministeren. Herved fik vi bekræftet ministerens meget praktiske og pragmatiske holdning til lovgivningsarbejdet, og jeg ved, at jeg har hele udvalget bag mig, som det så ud i sidste folketingssamling, når jeg takker ministeren for det.

Den bevægelse, som har kunnet konstateres i såvel ministerens som Socialdemokratiets lovforslag, gør det vel også muligt for os at få dette spørgsmål klaret rimelig hurtigt.

Den udvikling, der er sket i samfundet omkring os, både i Danmark og i den store verden omkring os, bekræfter også, at vi ikke kan lade sagen ligge. Vi arbejder under et vist tidspres. Det betyder ikke, at vi skal sjuke tingene igennem, men i løbet af sommeren og efteråret har der været helt aktuelle sager, som har præget den offentlige debat, og som vi har kunnet læse om i aviser og følge i radio og fjernsyn.

Jeg skal kun nævne dem stikordsagtigt, for at vi alle sammen kan huske, at dette er en sag af stor offentlig interesse og med stort aktualitetspræg: spørgsmålet om rugemødre, som måske ikke ryger direkte ind i det her, men som alligevel har nogle relationer hertil. For kort tid siden sagde man, at det med at leje sin livmoder ud, for at andre kunne få børn, ville man ikke tro ville kunne blive aktuelt, og alligevel ser vi så konkrete eksem-

pler på, at dagligdags foreteelser faktisk i enhver henseende overskrider den fantasi, den forestillingsevne, som vi giver udtryk for. Ofte får vi at vide, at vi interesserer os for meget for science fiction, for ting, som ligger langt ude i fremtiden, og som kun mærkelige mennesker kan have tanker om måske en skønne dag vil opstå, men lige pludselig er tingene der foran os.

Det samme gælder diskussionen om køns-mæssig bestemmelse af fostre og om, hvorvidt der er nogle, der benytter sig af retten til fri abort til at selekttere, udvælge, køn. Det var jo også en diskussion, der eksploderede lige pludselig, og som gav særlige dimensioner til den diskussion, vi har haft i udvalget og i offentligheden om, hvorvidt det er tilstrækkeligt, at lægerne har selvdisciplin, eller det er sådan, at også lovgivningsmagten og samfundet i øvrigt bør følge med i, hvad der sker på dette område.

Jeg mener, at det, der skete i den sag, til fulde bekræftede, at der er behov for at supplere lægernes udmærkede selvdisciplin og deres principper om, at man skal have orden i egne rækker, med en interesse også fra det offentliges side og fra samfundet i øvrigt.

Vi har også set ønsker om at lave in vitro-befrugtninger i privat regi, og det startede vel forholdsvis dramatisk, men blev så efterhånden en noget mere afslappet diskussion.

Disse tre eksempler, som jeg bare har taget på må og få, bekræfter, at det er en sag, der er meget, meget aktuel, og hvor der til stadighed vil ske udviklinger.

Vi har igen og igen efterlyst offentlige debatter og sagt, at dette selvfølgelig ikke er noget, som vi i Folketinget isoleret skal sætte os på eller træffe beslutninger om. Jeg synes, at den offentlige debat i Danmark og i mange andre lande er i gang. Nogle vil sige, at den ikke er særlig kvalificeret, men jeg vil vare mig meget for at stå her og give en offentlig debat karakter. Jeg synes, at på dette område er den, som offentlige debatter oftest er: på godt og ondt. Der er nogle, der er mere kvalificerede end andre, der er nogle, der er mere følelsesprægede end andre, men der skal være plads til det hele, og vores store opgave er at følge denne debat.

Skulle vi, som jeg håber, i folketingssamlingen i år nå til enighed, vil jeg nu afvise dem, der vil kritisere os for at træffe beslutning ude af takt og uden at afvente den of-

[Helle Døgn]

te råd, har valgt at se bort fra den åbenhed, som er en meget væsentlig del af denne proces. Det er noget af det, Socialdemokratiet lægger megen vægt på. Rådets handlemuligheder er altså fortsat kun at indstille nogle meninger og synspunkter angående forsøgs-virksomhed til ministeren og til regeringen, og det mener vi er noget betænkeligt.

§ 4 synes vi indeholder mange fine elementer, som vi godt kan tilslutte os; bl.a. de årlige beretninger til Folketinget synes vi er en god idé.

I § 5 fastslår man igen, at det kun er sager inden for kommissoriet, der kan rejses, altså igen en snæverhed, som vi ikke finder er fornuftig.

§ 6 kan vi godt tilslutte os. Deri nævner man de forsøg, som man ikke kan acceptere, og Socialdemokratiet er da parat til at gå positivt ind i forhandlinger om denne paragraf.

Jeg vil slutte med at sige, at det, vi skal nu, ikke er at strides om, hvorvidt det skal være et råd eller en kommission, men at finde ud af, hvad det er, vi skal have sat i gang af kritisk analysearbejde, hvem der skal foretage dette arbejde, hvordan vi sikrer offentligheden indsigt i, hvad det er, læger og forskere kan gøre og gør ved os både i forsøgsøjemed og i en behandlingssituation.

Det, der til syvende og sidst skal komme ud af dette arbejde, er efter Socialdemokratiets opfattelse konsekvenserne af de etiske begrænsninger, som samfundet forventer respekteret. Det er opgaven, som ligger foran os, og det må vi finde en fornuftig løsning på via et organ, som kan løse den opgave.

Karen Højte Jensen (KF):

Da disse 2 lovforslag i vid udstrækning er genfremsættelser af forslag, der tidligere har været behandlet i folketingssalen, skal jeg ikke komme ind i substansen i de enkelte forslag, men henvise til, hvad jeg tidligere har sagt. Jeg vil gerne understrege, at der har været en særdeles grundig udvalgsbehandling af de tidligere lovforslag, og på baggrund af det arbejde er der nu fremsat 2 nye lovforslag. Jeg vil gerne understrege, at ikke mindst i den periode, hvor udvalget arbejdede med sidste års forslag, har vi i høj grad set de mange muligheder og aktiviteter på området udvikle sig, og det har faktisk afspejlet sig

særdeles meget i den periode, udvalget har arbejdet. Dette antyder mere end noget andet, hvor meget større behovet bliver for, at der oprettes et etisk råd, ligesom der på en række områder sker nogle begrænsninger. Herudover er det vigtigt, at de mest vidtgående, og lad mig sige absurde anvendelser af den nye viden forbydes.

Jeg føler faktisk, at det haster med at få nedsat et etisk råd som foreslået af indenrigsministeren.

I indenrigsministerens forslag er der en nydannelse i forhold til de tidligere forslag, idet der nedsættes et udvalg i Folketinget, der løbende følger det etiske råds arbejde. Jeg tror, det kan være ganske nyttigt, at Folketingets medlemmer på denne måde får indsigt i rådets arbejde.

Begge de nye forslag viser, at der er sket en vis bevægelse fra de 2 sider henimod hinanden, og det er da et positivt resultat af udvalgsarbejdet. Jeg håber, at der på denne måde er åbnet mulighed for, at vi kan, om jeg så må sige, nå sammen. Jeg vil anbefale, at det forestående udvalgsarbejde ender med, at vi kan få bred tilslutning til en lov her i Folketinget. Jeg finder, at i et lovgivningsarbejde af den karakter, som vi her beskæftiger os med, vil det være særdeles positivt, hvis vi når frem til bred enighed.

Bjørn Elmquist (V):

Allerede i sidste folketingssamling var der meget, der tydede på, at vi ville kunne finde hinanden med de 2 lovforslag, der forelå, og i det særlige udvalg, der blev nedsat til at behandle disse to forslag – det særlige ad hoc-udvalg om etik – blev der gjort et stort stykke arbejde, hvor alle deltagerne fra de partier, der var repræsenteret, gik seriøst til værks. Der var nogle, der syntes, at det indimellem mindede om en studiekreds, men alligevel synes jeg, det lykkedes at få arbejdet konkretiseret så meget, at det blev bevist undervejs, at det var et seriøst arbejdende udvalg, og at vi var indstillet på, at vi skulle nå resultater, der kunne skabe den brede enighed, som vi alle sammen efterlyser på dette område.

Desværre lykkedes det os ikke at få de to lovforslag til anden og tredje behandling, og da vi så i løbet af sommeren prøvede at skrive en beretning, havde vi i lang tid håb om,

[Bjørn Elmquist]

fentlige debat, for den har været i gang længe. Den pågår stadig væk, og mange, mange mennesker deltager i den.

Et par enkelte bemærkninger i anledning af fru Helle Degns indlæg for et øjeblik siden.

Der var specielt ét punkt, jeg hæftede mig ved, og det var, at fru Helle Degn udtrykte ulyst ved, at vi i Folketinget skulle tage stilling til spørgsmål som livets begyndelse og livets afslutning, og jeg forstår til fulde denne ulyst. Nu har jeg ikke helt præcist citeret, hvad fru Helle Degn sagde, men jeg opfattede det i denne retning i hvert fald. Den ulyst deler jeg, men samtidig må jeg også nok sige, at hvis ikke vi erkender, at vi kan have en opgave, en byrde at løfte, et ansvar at tage på os, så går vi galt i byen, så risikerer vi, at det bliver en strudsepolitik. Jeg mener ikke, at vi med snævre flertal i salen her, i det politiske liv, skal gå ud og træffe beslutninger, som måske er i strid med, hvad en meget, meget stor del af befolkningen mener, og hvor der på den anden side heller ikke er plads til noget mindretal. Jeg mener, at det er en vigtig opgave for Folketinget at finde frem til så brede holdninger, så koncensusprægede holdninger som muligt, så vi ikke gør det til en politisk kastebold, men jeg tror ikke, at vi kan smyge os udenom. Vi bliver nødt til at fastslå nogle principper. Det gælder på dette område, hvor vi drøfter livets begyndelse, at vi må komme med nogle overordnede definitioner, som så må udfyldes i praksis bagefter af f.eks. det råd, som indenrigsministeren foreslår nedsat.

Vi kommer også til det, når dødsriteriet skal drøftes senere i denne folketingssamling. Igen føler jeg det samme ubehag og den samme ulyst som fru Helle Degn ved, at vi skal stå og diktere noget, men jeg tror ikke, vi kommer uden om det, og derfor tror jeg, at ulysten ved det skal reduceres ved, at vi sørger for at gøre det så bredt som muligt, så konsensuspræget som overhovedet muligt.

Og så vil jeg da til slut sige, at det mener jeg også at de to forslag, som ligger foran os på bordet i dag, giver udtryk for. Det er dejligt at se, at man i hvert fald ikke har bevæget sig væk fra hinanden undervejs i det, der er sket, siden disse forslag blev fremsat for et års tid siden.

Margrete Auken (SF):

Som hr. Bjørn Elmquist gjorde opmærksom på, er det en debat, som suser om ørerne på os, og vi bliver kastet ud i at skulle have meninger om det ene og det andet. Mange af problemerne kunne vi endda ikke forestille os for ret lang tid siden. Jeg tænker på, hvis man under abortdebatten i sin tid var blevet konfronteret med det, vi i dag har som problemer, nemlig sorteringen af børnene: skal en latent sukkersyge sorteres fra, skal vi kassere Turners syndrom? Hvis man dengang havde sagt, at det ville ske, ville folk have sagt: spøgelseshistorier og Greuelpropaganda, science fiction, og nu er det lige præcis det, vi står midt i i dag.

Jeg vil ikke remse de forskellige problemer op. Jeg synes måske, at et af de allersværeste, vi har fået, er det med diagnostikken. Men jeg vil lige benytte lejligheden til at anholde et enkelt ord, og det er ordet »rugemor«. Kan vi ikke blive fri for det? En mor er en, der har født et barn. Så findes der plejemødre og adoptivmødre og stedmødre, og hvadved-jeg-mødre, men én mor er en, der har født et barn, og vi brækker jo sproget fuldstændigt af led, hvis vi begynder at bruge et andet ord om sådan en. Så er det, vi begynder at åbne for, at det kan lade sig gøre. Jeg synes, at det er en ufolkelig måde at udtale sig på. Jeg vil godt have, at vi finder på et andet ord, hvis vi synes, vi har brug for det her, men det har vi jo klart lovgivningsmæssigt et andet sted – mener jeg.

Det, der er sket i denne debat, er, at hver gang de nye problemer, som vi har fået i hovedet, er blevet anbragt foran os, kan det godt være, at vi er kommet med en mening, men så har der været en kolossal angst for at sige, hvad man må, og hvad man ikke må. Det har formelt været overladt til forældrenes egen beslutning, hvilket reelt har betydet, at det har været overladt til lægernes rådgivning.

Den skræmthed ved at trække grænser synes jeg vi skal forholde os en lille smule til. Jeg synes, den viser sig i ministerens forslag på ét punkt. Det er, at det, der bliver sagt vi ikke må, er to uhyrligheder, som ingen kommer på, nemlig det at lave hybrider – for nu at tage et andet yndigt ord, vi har fået ind – og det at lave kloninger. Det er ligesom ikke aktuelt i øjeblikket, hvorimod det, som presser sig på, viger man tilbage for. Det må være forældrenes eget ansvar,

[Margrete Auken]

siger man, og forflygtiger dermed også den kendsgerning, at friheden er gået fløjten.

Vi har, mener jeg, praktet folk nogle valg på, som de ikke tidligere er blevet stillet over for. Vi siger ikke: du skal have et åndssvagt barn. Vi siger: vil du have et åndssvagt barn? Det er en helt anden situation. Og nu kommer så alle de andre svære ting, de meget vanskelige situationer, hvor vi oplever, at masser af mennesker, som – hvis de kunne blive fri for at vælge – ikke ville vælge diagnostikken, gør det, fordi de føler sig presset til det.

Går vi ud og drøfter sagen med mennesker, som har børn med handicap, der kunne have været påvist ved diagnostik, møder man gang på gang taknemlighed over, at de ikke har fået ansvar for barnet ind den anden vej også. Jeg synes, det er en vanskelighed, som kommer tilbage til os med en besked om, at vi skal trække grænser.

Her kommer der et for mig overordnet synspunkt. Valget står ikke mellem formynderi og privatisering. Alternativet til formynderi er ikke privatisering. Det er faktisk demokratiet. Masser af gange træffer vi jo valg hen over hovedet på andre. Vi skal også trække nogle grænser her og sige: det må man, det må man ikke, osv.

Der er ingen af os – går jeg ud fra – der har tænkt sig at indføre dette i grundloven. Der er heller ingen af os, der har tænkt sig at ophæve grundloven på den måde, at vi ikke skal til valg mindst hvert fjerde år. Hvis folk er uenige med os i den måde, vi trækker grænserne på, vipper de os. Det er den måde, det her foregår på. Og det er fejlt af Folketinget, hvis ikke det gør sig klart, at det selvfølgelig har pligt til at trække nogle grænser og sige ja og nej. Det er simpelt hen det, vi får vores penge for, det, folk venter af os, ikke specielt på grund af lønnen, men fordi det er det, vi er anbragt herinde for. Dette være sagt sådan overordnet.

Det er klart, at vi ikke kan magte det, vi skal; altså: vi kan jo ikke følge med på den måde. Derfor skal vi have rådet, og derfor synes jeg, det er meget vigtigt, at vi understreger, at det først og fremmest er os, Folketinget, der skal have hjælp.

Og så har vi jo vores ydmyge tjener ministeren – det betyder ordet – til at følge de påbud osv. op, vi kommer med her i Folketinget. Så ministeren må naturligvis også væ-

re glad for, at vi får den hjælp, vi skal have. Nuvel, det er så også det, der sker i øjeblikket.

Jeg synes, det har været meget spændende op til nu at arbejde i det udvalg. Det har næsten været sådan, at vi har kunnet snakke sammen, som om vi ikke på forhånd havde delt os ind efter, hvem hinanden var, og hvad hinanden mente. Jeg håber, at vi kan komme videre på den baggrund. Vi har alle sammen stor fornøjelse af det, og vi har alle sammen mulighed for at blive klogere, og det bliver man jo tit ved samtale.

Lad mig sige om de to lovforslag, der ligger foran os, at de begge to har gennemgået ændringer, og jeg vil prøve at kommentere de ændringer. Men tag det nu i den åbne form, at vi kan snakke videre om det, selv om vi jo gerne skulle se at blive færdige!

Jeg synes, regeringens forslag på afgørende punkter har fordele. Det ser i øjnene, at der er et stort dagligt arbejde, der skal gøres. Det er jeg da blevet klar over ved at have fulgt det her udvalgsarbejde. På en eller anden måde skal vi have gennemført det, de videnskabetiske komiteer beskæftiger sig med. Det magter vi ikke på anden vis. Der skal jo lovgives om dem. Det forstår jeg også at ministeren vil hjælpe os med. Om det skal ske ved, at vi får den enkeltmandsudredning, vi har snakket om, eller hvordan det skal ske, synes jeg vi lige skal give en runde til. Men vi skal altså have lovgivet om dem. De er for private i øjeblikket, og de er for selvbestaltede, og der er for meget klummer. F.eks. duer den tavshedsdille, de har udstyret sig selv med, ikke. Jeg mener ikke, de skal have andre tavshedskrav end forbud mod sladder, som f.eks. præster har det.

Vi har brug for et råd, der skal tage sig af det overordnede. Det er SF enigt med ministeren i.

Er kommissoriet for snævert? Når jeg lytter til ministerens kommentarer til Socialdemokratiets forslag, er jeg tilbøjelig til at mene, at kommissoriet er for snævert. Vi må have det udvidet.

Er sammensætningen for snæver? Det tror jeg faktisk den er. Jeg synes ikke, at forskere og læger har levet op til det ansvar, som vi, måske forkert, har givet dem. De har selv skubbet det fra sig og sagt: forældrenes ansvar!

[Margrete Auken]

Prøv at tænke på, hvor få læger der egentlig har gjort sig klart, at når de har anbefalet abort efter 12. svangerskabsuge, så har de gjort det på medicinsk indikation! Det vil sige, at de har sagt, at vi nu skal lave en abort på Turners syndrom f.eks. eller på, hvad det nu kan være af småting. Det er meget få læger, der har gjort sig det klart, og det synes jeg viser noget om, at de har været bange for at tage det ansvar, som de selvfølgelig også skal tage. Det skal vi alle sammen.

Vi synes, at ministerens konstruktion med 9-mands udvalget ser rigtig ud. Vi må nok lige drøfte det en ekstra gang, men den ser rigtig ud. Den har gode muligheder for, at vi holder en snæver, forpligtende kontakt til Folketinget. Det kan godt være, det kan gå hen og drukne i et 17-mands udvalg, jeg ved det ikke. Men umiddelbart er vi positive over for den.

Endelig er SF faktisk positivt over for det grundlag, ministeren lægger frem. Det er vi af den grund, at det viser sig, at man, hver gang man prøver at trække andre grænser, kommer ud i vrøvl. Hvis man siger, at grænsen går ved 14 dage eller ved 12 uger, for nu at nævne et magisk tal, så bliver det vrøvl. Det viser sig, at 14-dages grænsen har noget at gøre med, hvad forskerne har haft brug for. Så finder de på en eller anden forklaring: tilblivelsen af rygmarven eller nerverne, eller hvad ved jeg. Den forklaring kan jo ændres fuldstændig efter, hvad de har brug for. Jeg synes, at vi skal opretholde det, simpelt hen for at understrege, at den røde lampe blinker fra starten – det gør den ikke her endnu. Derfor er det godt. Det er baggrunden for det her.

Om Socialdemokraternes forslag vil jeg sige, at jeg synes, at det gennemgående er blevet et meget bedre forslag. Kommissoriet roste vi i sin tid, og det gør vi også denne gang. Vi vil gerne putte det kommissorium over i rådet. Vi synes også, at Socialdemokraternes idé med et sekretariat er god, ligesom det at styrke informationsmedarbejderne; en fremragende understregning. Ideen med at lave høringer er rigtig. Det dér med de åbne møder er 10 år for sent. Vi ved, at den går ikke. Den må I godt pakke sammen igen. Men selvfølgelig meget åbenhed om arbejdet.

Rådet skal være permanent, det mener vi. De betænkninger, Socialdemokratiet forestil-

ler sig, mener jeg at erfaringen har belært os om vil være forældede, inden de er færdige. Vi magter ikke at lave principper, som kan tage højde for de situationer, vi kommer i. Vi er nødt til at have det til at sidde der hele tiden og følge med og arbejde og tage del i diskussionen.

Det her er overordnede meldinger. Jeg tror, det er muligt på baggrund af de to forslag, der ligger der, at lave en sammenstriking til et ganske rimeligt barn, som hverken behøver at ligne en hybrid eller noget som helst andet grusomt, men er et forholdsvis smukt, brugbart instrument for det arbejde, vi her i Folketinget skal lave. Så vidt jeg kan lytte mig frem til, skulle der også være mulighed for, at blokeringerne er så rimeligt bløde hos den ene og den anden fremlægger af sagerne, at ingen føler, at deres ære vil gå helt i smask, hvis de er nødt til at give sig på nogle punkter.

I hvert fald anbefaler vi stort set efter denne opskrift en gensplejsning, som skulle føre til, mener vi, et godt resultat.

Aase Olesen (RV):

Da de to forslag, vi har til behandling her, i meget vid udstrækning er genfremstættelser, ser jeg ikke nogen grund til at gennemgå vores holdning til dem forfra og til slutningen, men skal nøjes med at henvise til mit seneste indlæg, da de lovforslag var til første behandling. Det var den 4. december 1985, Folketingets forhandlinger sp. 3569 ff. Jeg vil i stedet koncentrere mig om de ændringer, der er sket, for det må være det, der er af interesse nu.

Hovedmeldingen fra Det Radikale Venstre skal være et principielt ja til indenrigsministerens forslag om et etisk råd. Vi mener ligesom sidst, at vi har brug for et permanent råd, der løbende kan forsyne Folketinget med orientering om, hvad der sker på området. Deraf følger en lige så principiel afvisning af Socialdemokratiets lovforslag om en 3½-årig kommission.

Vi er indstillet på, at lovgivningsarbejdet skal gøres færdigt nu, såfremt vi kan få et klart løfte fra regeringen om, at der vil blive lovgivet om de etiske komiteer. Løftet er givet i ministerens fremsættelsestale, men vi vil godt have det præciseret. Vi er meget opsatte på lovgivning, for vi mener, at den skal om-

[Aase Olesen]

fatte alle dele af de etiske komiteers kompetence, ligesom der bør skaffes ordnede og økonomisk rimelige forhold for deres sekretariatsbistand. Det bør ikke ligge i amterne eller kommunerne, eller hvor det nu er, hvis det er noget, vi lovgiver om.

Vi vil også fastholde vores krav om, at indenrigsministeren ikke skal have instruktionsbeføjelser over for det etiske råd. I den forbindelse vil jeg godt spørge, hvorfor Indenrigsministeriet har fastholdt formuleringen, at det er indenrigsministeren, der fastsætter rådets forretningsorden. Der står godt nok »efter forhandling med rådet«, men jeg går ud fra, at der ikke deri ligger noget ønske om at dirigere rådets arbejde.

Vi er tilfredse med forslaget § 5 om nedsettelse af et folketingsudvalg på 9 medlemmer til at følge rådets arbejde, men jeg vil gerne understrege, at når der står i lovforslagets § 4, stk. 3, at rådet afgiver en årlig beretning til indenrigsministeren og Folketinget, så er det for os helt afgørende, at der kommer til at stå, at beretningen afgives til Folketinget. At der også skal stå »indenrigsministeren«, er muligt.

Den rækkefølge, det ser vi alt for mange eksempler på, bliver efter vores mening – sagt som opposition til den til enhver tid siddende regering – misbrugt. Vi ser udvalg og kommissioner have betækningsarbejde færdigt i lange tider, og så ligger betænkningerne et eller andet sted i ministrenes skuffer eller på deres natborde; de får ikke skrevet betænkningerne under, og arbejdet kommer ikke ud til lovgiverne.

Det vil vi simpelt hen ikke være med til at lovgive for her, og derfor må vi have helt klare regler om, at disse årlige beretninger skal afgives til Folketinget. Det er klart, at ministeren også skal have dem, men vi kan ikke have, at det skal gå igennem en eller anden ministerhånd, som først skal skrive dem under. Det må være selvstændige, uafhængige beretninger, der afgives.

Vi er også tilfredse med ministerens forslag om at udvide rådet. Nu lader det til, at vi alle sammen er enige om, at 17 medlemmer vil være et passende antal, og så mener vi, at vi relativt hurtigt må kunne komme overens om sammensætningen. Ikke mindst da de fire medlemmer jo foreslås udpeget af et folketingsudvalg, vil der være mulighed for Folketinget for at sikre den rette balance.

Jeg skal i øvrigt henvise til mine tidligere indlæg om problemerne med læge og ikke-læge medlemmer.

Med hensyn til, om kommissoriet burde udvides, sådan som Socialdemokratiet foreslår det, vil jeg sige, at det vil vi være fuldstændig åbne over for. Jeg vil samtidig gøre opmærksom på, at det ikke er altid, en lang opremsning af emneområder i sig selv virker – hvad skal vi sige? – juridisk åbnende. For os vil det være vigtigt, at man ikke ved formuleringerne blokerer for, at rådet kan tage emner op, som rådet selv under sit arbejde føler at der kan være behov for at diskutere ud fra en etisk synsvinkel.

Der har i dagspressen været fremsat kritik af ad hoc-udvalget og af Folketinget, fordi man ikke har kunnet blive færdige, og det er antydnet, at det var, fordi man ikke kunne blive enige om sammensætningen af rådet. Jeg tror, at alle, der har haft med dette arbejde at gøre, ved, at dette er en fuldstændig fordrejning af kendsgerningerne. Vi har ikke brugt særlig meget tid til at diskutere sammensætningen. Det var ligesom noget, vi skulle slutte med, og det kan vi naturligvis blive enige om eller stemme os frem til.

Der er nogle, der har kaldt udvalgsarbejdet en studiekreds. Formanden sagde, at det viste sig heldigvis ikke at være tilfældet, det var et seriøst arbejde. Nu har jeg egentlig altid opfattet studiekredsarbejde som seriøst, og jeg synes, det har været et ganske udmærket studiekredsarbejde, forstået på den måde, at samtlige deltagere er blevet klogere; ikke mindst er vi blevet noget klogere på, hvad vi ikke ved, og det er måske også en slags viden. Jeg vil godt nævne, hvad det er, der har optaget os, for det kan sige noget om, hvorfor det har været en studiekreds, og hvorfor den har været vigtig.

For et års tid siden tror jeg at alle i de her debatter uden videre tog udtryk som »vi vil ikke tillade forsøg med levende fostre« i deres mund. Vi har gennem udvalgsarbejdet og gennem foredrag, gennem besøg af videnskabsmænd osv. fået at vide, at bare udtrykket »forsøg med levende fostre« indeholder tre fuldstændig uklare begreber. Punkt 1: ordet »forsøg«. Punkt 2: ordet »levende«. Punkt 3: ordet »fostre«.

Jeg tror ikke, ret mange af os gjorde os klart, da vi startede det arbejde, at det er så vanskeligt. Det er derfor, det har været uom-

[Aase Olesen]

gængelig nødvendigt at få foretaget det udvalgsarbejde, for at vi kunne blive klar over, hvor indviklet og hvor besværligt dette er at have med at gøre. Det er naturligvis derfor, som fru Margrete Auken sagde, Folketinget ikke kan udstikke retningslinjer for disse ting. Det må vi have folk med ganske særlige forudsætninger til at gøre.

Til slut vil jeg takke ministeren for den fleksibilitet, man har udvist fra ministeriets side, og fordi man i meget høj grad har bevæget sig i den retning, som Det Radikale Venstre har fremsat ønske om.

Jeg har én eneste melding tilbage, og det er – i lighed med, hvad fru Helle Degn sagde – at for os er den sidste sætning i § 1 helt uantagelig, men det har jeg jo sagt tidligere.

Birgith Mogensen (CD):

Debatten i dag må vist siges at være i den ellefte time. Vi er godt på vej til at blive overhalet indenom af udviklingen, når det gælder det bio-medicinske område.

Det gik ikke, som vi i CD og mange andre havde håbet på: at Folketinget inden sommerferien havde vedtaget loven om oprettelse af et etisk råd.

Vi er meget sent ude nu, og det er egentlig forstemmende, at der i dag ligger to forslag på bordet, og de er næsten identiske med de forslag, vi behandlede for et lille års tid siden. Sagens alvor taget i betragtning skulle det dog være muligt at blive enige nu. På væsentlige punkter ligger vore synspunkter ikke så fjernt fra hinanden, og det grundige udvalgsarbejde, der er foregået, har belyst mangt og meget. Helt enige bliver vi nok aldrig, men området er også så kompliceret, at synspunkterne må bøje sig mod hinanden. Mange debataftener, mange diskussionsklubber, artikler i dagspressen og fagblade vidner om en meget stor og dybtgående interesse for udviklingen inden for det bio-medicinske område. Men mange spørgsmål om rammer og retningslinjer har der ikke kunnet gives svar på, fordi vi herinde ikke har kunnet blive enige.

Vi står midt i vadestedet, og udviklingen løber videre. Det forventes af os, at vi lægger nogle rammer for fremtidens udvikling og for, hvem der skal hjælpe os med at vurdere den og give os grundlag for en seriøs stillingtagen. Det er nok lidt mindre vanskeligt for

det enkelte menneske at gøre sin stilling klar, men det fjerner ikke vores forpligtelser.

Den bio-medicinske teknik rører ved noget meget centralt i os alle, og vi blev konstant konfronteret med det, da vi på avisernes forsider kunne læse, at en mor havde valgt abort på grund af et fosters køn. Det var ikke hensigten hverken med den frie abort eller den nye teknik, men vi stod ved en af de mange skillelinjer, som teknikken vil føre os frem til, og der vil komme flere. De nye moderkageprøver er kommet for at blive, fordi de ikke er så belastende for kvinden, og så må vi ud fra et etisk synspunkt afstikke, hvornår og hvordan de skal bruges. Den umiddelbare uoverskuelighed ved den nye teknik må dog ikke gøre os så skræmte, at vi vender den ryggen. Teknikken indeholder også positive muligheder.

I CD har vi taget det standpunkt, at vi ikke ønsker en stram lovgivning for hele dette komplicerede område. Dermed være ikke sagt, at vi vil være med til alt. Vores grænser står klare, når det drejer sig om bio-medicinske forsøg, som klart og utvetydigt overskrider de etiske grænser.

CD tilslutter sig indenrigsministerens lovforslag, og udvidelsen med et særligt folketingsudvalg håber vi i CD kan være med til at skabe den enighed, som er så påkrævet. Det er Folketinget, som skal styre udviklingen, og med dette særlige udvalg sikres den tættest mulige forbindelse til Folketinget.

Sammensætningen af rådet har vi ingen betænkeligheder ved. Dog håber vi, at rådet, som det også fremgår af bemærkningerne til lovforslag nr. L 76, får en rimelig fordeling mellem kvindelige og mandlige medlemmer, da visse spørgsmål står kvinden nærmest.

Vi tilslutter os også de betingelser, hvorunder der må foretages bio-medicinske forsøg på befrugtede menneskelige æg og kønsceller. Adgangen til disse forsøg vil være snævrere end den, de europæiske lægevidenskabelige forskningsråd lagde op til med en udtalelse i januar måned i år, men måske kan man håbe, at vores holdning får en afsmitende virkning.

CD siger fortsat nej til det socialdemokratiske forslag om nedsættelse af en kommission. Vi er bange for, som vi også gav udtryk for sidst, forslaget var til behandling, at det meget let bliver en syltekrukke, og at der med en kommission under Folketinget meget

[Birgith Mogensen]

let kan ske en forfladigelse af ansvaret. Ingen af delene har vi brug for. Vi står midt i vadestedet, men vi skal videre.

Det etiske råd får tre forskellige funktioner, som nøje hænger sammen, og de er lige vigtige hver på deres felt. Den ene af opgaverne er at varetage den oplysende og debat-skabende funktion over for offentligheden, og vi må give alle, der ønsker det, en mulighed for at få indsigt i og viden om den medicinske teknologi og den udvikling, der følger med. Det vil være med til at mane nogle skræmmebilleder væk og måske få os til at sige stop andre gange. I hvert fald vil det give den enkelte mulighed for et mere kvalificeret valg, og det er væsentligt, ikke blot for os selv, men også for det fremtidige menneske.

Med disse ord tilslutter CD sig indenrigsministerens lovforslag, og vi håber meget, at vi denne gang når til enighed, for det er vigtigt.

Poulsgaard (FP):

Jeg vil starte med at sige tak til Kristeligt Folkeparti, fordi jeg fik lov til at komme foran i ordførerrækken.

Det blev sagt af fru Birgith Mogensen, at det var i den ellefte time. Nej, klokken er nærmere fem minutter i tolv. Det er en fantastisk udvikling, der er sket på det område. Lægerne kan meget i dag. Noget kan man lide, noget kan man ikke lide. Men det er en udvikling, der går med stormskridt, og det er jo et følelsesladet emne, det er svært både at lovgive om og at sige noget om, uden at man kommer til at såre nogle mennesker.

Vi står nu i den situation, at vi har to lovforslag, vi skal tage stilling til, og jeg vil med det samme sige, at vores sympati er størst for ministerens. Dermed være ikke sagt, at vi pure afviser det socialdemokratiske forslag. Som debatten har vist det, kan de to lovforslag måske blive sammenarbejdet, men som de foreligger i øjeblikket, vil jeg da i hvert fald love ministeren positiv medvirken til hans lovforslag.

Kofod-Svendsen (KRF):

Hvad skal og kan den medicinske forskning og teknik bruges til? Det er jo et helt grundlæggende spørgsmål for debatten om de to lovforslag, vi behandler i dag. For at

kunne tage stilling til det mener jeg, vi må gøre os nogle overvejelser om vort menneskesyn, og respekten for menneskelivet er efter min opfattelse en grundlæggende norm. Den respekt bygger dybest set på, at ethvert menneskeliv har en værdi i sig selv uafhængigt af den nytteværdi, det eventuelt har for andre mennesker og samfundet.

Derfor vil det være en yderst farlig udvikling, hvis vi giver os forskningen i vold og taler om en fri forskning på en sådan måde, at man kan skalte og valte med menneskelivet. Tværtimod mener jeg, at det er en menneskeret, at livet beskyttes mod overgreb og uret, og en retsstat forudsætter samfundets aktive værn om det enkelte menneske.

Det er klart, at når man kan foretage befrugtning uden for livmoderen, så er lysten til at forske på det befrugtede æg stor. Der findes en hel række områder, hvor befrugtede æg er et meget gunstigt forskningsmedium til at hente kundskab om bl.a. livsprocesserne; lad mig nævne: forskning i arveanlæg, forskning for at se virkningen af medikamentbrug, forbedret kræftforskning.

Forskning og forskningsresultater kan være et stort gode, men en forskning, hvor man synes, det er o.k. at skalte og valte med menneskeligt liv, bliver etisk uansvarlig. Det må ikke være sådan, at vi breder den frie forskning på en sådan måde, at vi opprioriterer den. Det må ikke ske. Derfor er der ting, vi kan, men som vi af etiske grunde skal afvise. Derimod bør man naturligvis fremme al forskning, der vil bevare og beskytte liv.

Det, der bliver hovedopgaven for et etisk råd er at turde udstikke retningslinier. Det er ting, vi af etiske grunde må sige nej til. Så er der til gengæld ud fra klare etiske præmisser forskning og forskningsresultater, som kan blive til gavn både for samfundet og for den enkelte. Dette vil jeg kort sige som en mere generel indledning.

Når det gælder detaljerne, er jeg som flere andre ordførere glad for, at ministerens forslag og Socialdemokratiets forslag har nærmet sig hinanden på en hel del områder.

Jeg vil ligesom tidligere ordførere håbe, at vi kan få et hurtigt udvalgsarbejde. Vi har undersøgt en lang række ting. Vi er kommet videre i vor viden, så nu mener jeg, der står tilbage, at vi prøver på at drage nogle konklusioner.

[Kofod-Svendsen]

Alle er enige om, at det er vigtigt, at vi får nedsat et etisk råd. Lad os så skride til handling. Der er endnu nogle detaljer, som skal afklares. Også fra mit partis side vil vi om sammensætningen sige, at vi ønsker en ligelig fordeling af kvinder og mænd, og vi ønsker, at det læge element står meget stærkt, at personer, som er engageret i filosofi, etik, livssynsspørgsmål, er stærkt repræsenterede i det etiske råd.

Mit parti vil gerne medvirke til en hurtig udvalgsbehandling.

Kinch-Jensen (VS):

Da VS' ordfører, fru Elisabeth Bruun Olesen, desværre ikke kan være til stede, skal jeg på hendes vegne fremkomme med nogle kommentarer.

Det er jo store spørgsmål, der bliver diskuteret i dag. Etik og moral er nogle frygtelig svære begreber, og vi er meget lidt vant til at tænke i etiske baner – desværre. Derfor står vi noget famlende over for den række af etiske problemer, der faktisk har vist sig med den nye medicinske teknologi, især fordi de problemer vedrører helt grundlæggende ting vedrørende menneskets reproduktion: forplantning, fostertilstand og fødsel.

Om de konkrete lovforslag skal jeg sige, at indenrigsministerens forslag siger, at det etiske råd i sit virke skal bygge på den forudsætning, at menneskeligt liv tager sin begyndelse på befrugtningstidspunktet. Man kan frygte – det var inde i debatten sidste gang – at en sådan sætning kan bruges til at genoptage debatten om, hvorvidt vi overhovedet skal have fri abort. Det har ikke været rejst her i dag, og derfor er det nok ikke en diskussion, der vil dukke op. I hvert fald vil vi advare imod det. Vi vil pointere nogle afgørende forskelle.

Adgangen til abort bruges uselektivt. Der ved adskiller den sig fundamentalt fra abort besluttet på grundlag af fosterdiagnostik, det vil sige på genetisk indikation. Almindelige abortbeslutninger vedrører uønsket graviditet, mens abort på grundlag af fosterdiagnostik vedrører en ønsket graviditet. Og det er her, de store spørgsmål rejser sig.

Da etik vedrører os alle og derfor også beslutningen om, hvilke grænser vi skal acceptere, skal der være et stort element af lægfolk eller almindelige mennesker, så alminde-

lige, som det nu er muligt. Ser vi på de to forslag, vi behandler i dag, er der faktisk stor forskel på det punkt. Vi synes, at Socialdemokratiets er langt det bredeste, idet Socialdemokratiet har forsøgt at formulere et bredere spektrum af medlemmer til kommissionen. Det synes vi afgjort bedre om end om indenrigsministerens forslag, som i højere grad giver indflydelse og beslutningsret til de såkaldte eksperter.

I Socialdemokratiets forslag siges det bl.a., at der til kommissionen skal udpeges personer med bl.a. kendskab til kvindeorganisationernes synspunkter. VS støtter fuldt ud, at medlemmerne af rådet eller kommissionen, som det hedder her, har et bagland netop i forhold til kvindeorganisationerne, der har beskæftiget sig meget med etik ud fra deres indfaldsvinkel.

Konkluderende skal jeg præcisere, at VS vil indgå i et seriøst udvalgsarbejde herom, og vi synes, at Socialdemokratiets forslag er det bedste udgangspunkt.

Hanne Thanning Jacobsen (SF):

De to lovforslag, vi i tilrettet form behandler i dag, har simret i sommer på grund af vores fortsatte usikkerhed over for de store, alvorlige spørgsmål, som videnskabens såkaldte fremskridt har rejst.

Imens har vi overvejet og udviklingen er løbet videre, har nogle stærke, modige kvinder gjort deres private historie om at have født en abort til offentlig viden via tv-avisen og dagbladskronikker. De har berettet om det umulige ved i en choktilstand at skulle tage stilling til, om den fødte skal have styrket de umodne lunger med et væksthormon, og om at leve tæt på det svære liv i de måneder, det varede, med udsugning af slim én gang i timen og mange stik i døgnnet med indsprøjtning af medicin og udtagning af blodprøver.

Disse konkrete eksempler påviser for os alle, at vi hurtigst muligt må til vejs ende med en rammelov. Den skal på den ene side rumme en fortsat mulighed for dialog mellem lovgivere, redelige forskere, læger og befolkning, men den skal efter min mening på den anden side ophæve lægernes ret til at udstikke vores fælles etik.

Et godt eksempel på, at de faktisk har haft denne mulighed, er Sædbankens administra-

[Hanne Thanning Jacobsen]

tion. I realiteten er det de 28 overlæger på landets gynækologiske afdelinger, som bestemmer, hvem der kan få adgang til kunstig befrugtning. I henhold til lægeloven er det en individuel afgørelse, men i praksis udstikker de de fælles retningslinier på et årligt møde vedrørende Den Centrale Sædbank.

Er det rigtigt, at det er dem og ikke fællesskabet, der former vores fælles etik? De svære valg i livet giver os ingen mulighed for at gemme os bag andre. Dem kommer vi ikke uden om at tage som enkeltpersoner, og vores holdninger bliver til i dialog med andre.

Vi skal selvfølgelig ikke have en statsetik, men de seneste personlige historier viser, at nogle lægers begejstring for nye teknikker i hvert fald gør dem uegnede til at være samfundets etiske rådgivere. Historierne om at have født en abort og beskrivelserne af disses tilværelse i op til flere måneder er uhyre skræmmende.

De fleste videnskabsmænd og læger er mænd, deres etik er en typisk mandetik, og de undgår omhyggeligt at lade følelser indvirke på deres tankeprocesser. Det forekommer rigtigt at beskæftige sig med ren videnskab uden at lade følelserne spille ind, men videnskabsmændene er i vanskeligheder. Med en grænseløs nidkærhed har de forfulgt og opklaret universets hemmeligheder som små drenge, der er blevet sluppet løs i en legetøjsbutik. Kun sjældent har de vovet sig uden for deres elfenbenstårne for at forklare offentligheden, hvordan disse videnskabelige sandheder kan og vil blive anvendt for at påvirke den verden, vi alle lever i.

Det sidste var et citat af den australske læge og forsker Helen Caldicott. Hvis bare der er lidt rigtigt i det, hun siger – disse medicinske konger, der længe har mægtet at sætte et blad på en nælde, har måske glemt støvbærerne – kan vi efter min mening ikke blive færdige med disse lovforslag hurtigt nok.

Jytte Hilden (S):

Jeg skal som ordfører for Socialdemokratiet knytte an til Socialdemokratiets eget forslag. Det er måske lidt sært, at vi har et par ordførere. Det er måske også lidt sært med rækkefølgen. Det skyldes, at de to forslag er lidt forskellige.

Forslaget fra vores side er fremsat som et ønske, som allerede fru Helle Degn sagde, om at prøve at få enderne til at nå sammen i løbet af denne folketingsssamling, og derfor er der en række ændringer i vores forslag i forhold til de forslag, som tidligere har været fremme. Jeg skal ikke repetere de punkter, der står. Jeg skal heller ikke repetere den debat, vi har haft tidligere. Jeg skal som andre ordførere henvise til, hvad der før er blevet sagt i Folketinget. Jeg har dog, et par bemærkninger, jeg vil trække frem, og som også er blevet trukket frem af nogle af de tidligere ordførere.

Det gælder for det første vores ændring af § 2 om kommissionen, hvor vi siger, at kommissionen, der nedsættes af indenrigsministeren, skal bestå af 17 medlemmer, der beskikkes efter godkendelse af et af Folketinget nedsat udvalg for en periode af foreløbig 3½ år. Det, at det er indenrigsministeren, der skal nedsætte kommissionen, er en ændring fra før, hvor vi ønskede vores kommission lagt under Folketinget.

Vi har sådan set stadig væk den principielle holdning, at det ville være godt på et tidspunkt at få en kommission nedsat under Folketinget. Vi havde her i Folketinget den diskussion under debatten om teknologinævnet, så det er ikke, fordi vi har forladt vores tidligere synspunkter. Det er i erkendelse af, at der tilsyneladende ikke kan skaffes et decideret flertal for det.

En del af vores begrundelse for at ønske en sådan kommission nedsat under Folketinget er den samme som den, fru Aase Olesen gav udtryk for, nemlig det, der faktisk sker med ting, som fra tid til anden nærmest gemmes i syltekrukker rundt omkring i ministerierne.

En anden del af argumentationen er, at i et folkestyre med en befolkning, der i stigende grad er veluddannet, vil der være magtkampe mellem, hvad kunne man sige, parlamentet og regeringen og ministerierne. Vi har her i landet tradition for en stærk centraladministration, hvis måde at forvalte opgaverne på jeg ikke har nogen grund til umiddelbart at kritisere. Jeg synes, det er en diskussion, som ikke er færdig, og som er værd at tage, og det føler jeg også lå i fru Aase Olesens bemærkninger. Det er den ene ting, jeg skal sige.

[Jytte Hilden]

Den anden ting, jeg føler trang til at sige, er, at kodeordene for vores forslag er »åbenhed« og »offentlig debat«. Jeg har en fornemmelse af, at hr. Bjørn Elmquist, ordfører for Venstre, har forladt salen, men pyt da. Han udtrykte nærmest en beklagelse af, at der havde været en offentlig debat, hvor følelser og holdninger og substans ligesom farer rundt imellem hinanden.

Når vi i dag tidligere har diskuteret disse ting, så der er ingen som helst tvivl om, at det er på grund af den offentlige debat. Det er præcis den offentlige debat, der har sat os i gang med at forstå, at her er nogle ting, som må lovreguleres, og som vi som politikere skal tage stilling til. Så jeg skal hverken beklage følelser, ris, ros eller kritik. Jeg skal tværtimod minde om, at den offentlige debat i høj grad er en folkelig teknologivurdering af de ting, som sker i vort samfund, og som fra tid til anden sker bag lukkede døre, uden at vi får det at vide, enten drivkraften nu er videnskabelig nysgerrighed, eller det er ganske almindeligt profitstræb fra diverse virksomheder.

Til sidst skal jeg knytte en enkelt kommentar til de, synes jeg, smukke bemærkninger, som fru Hanne Thanning Jacobsen kom med, nemlig om følelserne, som ikke ligesom hører hjemme i en rationel verden. Det, der er pointen ved at lukke følelser ude, er, hvis vi siger, at tingene blot skal køre efter faste linier. Så siger vi derved, at den enkelte videnskabsmand ikke har noget ansvar, for han kører jo bare efter, hvad der er rationelt. Han lægger bare sin kurs, tager det ene skridt efter det andet.

Vi er simpelt hen nødt til at involvere følelser også i det arbejde, videnskabsmænd udfører, fordi heller ikke videnskabsmænd, når de arbejder med bio-etik, er fri for noget ansvar for de ting, som de arbejder med. Det mener jeg er et væsentligt argument for at bruge flere sanser, end vi er vant til.

Helle Degn (S):

Jeg vil gerne takke for de bemærkninger, der er kommet, også til Socialdemokratiets forslag, og selvfølgelig takke ministeren for hans bemærkninger. Jeg føler ikke, at de dækker så vældig meget i forhold til de diskussioner, der har været.

Ministeren hænger stadig væk lidt fast i, at Socialdemokratiets forslag er udtryk for ansvarsforflygtigelse og sådan nogle ting. Nej, jeg tror simpelt hen, det handler om, at det er en ny tankegang, som en siddende regering og en minister ikke vil acceptere, og det er selvfølgelig ærgerligt. Jeg synes netop, at en regering burde være så stor og fair at sige, at en teknologivurdering ikke er noget, der skal være partibåret, men noget, som det er vigtigt at Folketinget forsøger at få udredninger på, sådan at man kan tage bredere stilling.

Jeg deler helt fru Karen Højte Jensens bemærkning om en enighed, som gerne skulle nås i denne samling.

Hr. Bjørn Elmquist siger angående beretningsskrivningen, at det var ærgerligt, at det ikke lykkedes. Det kan godt være, at det var ærgerligt, at det ikke lykkedes. Jeg synes, det har været en yderst nyttig arbejdsproces, Folketingets medlemmer har været igennem. Jeg synes også, det har været nyttigt at se den offentlige debat, der har været i den mellem-liggende periode. Derfor vil jeg erklære mig enig i fru Aase Olesens bemærkninger i denne forbindelse.

Så vil jeg sige til fru Margrete Auken, at SF forbavser mig faktisk en hel del i debatten i dag, i og med at SF nu faktisk siger, at man har accepteret ideen om et råd, og at det, Socialdemokratiet finder er utrolig væsentligt, offentlighed og åbenhed i processen, er man parat til at give køb på.

Jeg forstår ikke, at man i SF kan acceptere den formulering, der ligger i § 1, om, at vi nu ved en politisk flertalsafgørelse skal stemme om, hvornår livet begynder. Jeg vil også meget gerne frabede mig, at vi skulle til at stemme om og afgøre ved et partipolitisk valg, hvornår vi er døde. Jeg synes, det er fuldstændig grotesk.

Det, der er ideen i Socialdemokratiets forslag, er, at den proces, vi nu skal have lavet noget udredningsarbejde på, er utrolig vigtig at få sat på skinner. Derfor er det klart, at der på et eller andet tidspunkt skal etableres et råd efter vores idé, men spørgsmålet er, hvilken del af en struktur dette råd skal være, hvad det er for en beslutningsstruktur, vi skal have bygget op, hvordan vi vil sikre demokratisk og offentligt indseende. Det er klart, at kommissionen er et mellemlid, men dette kommissionsarbejde skal selvfølgelig

[Helle Degn]

afsluttes med nogle bud på, hvordan vi får opbygget en fornuftig åben struktur med demokratisk medleven.

Med hensyn til fru Aase Olesen vil jeg hæfte mig ved det samme, som fru Jytte Hilden hæftede sig ved. Betænelighederne ligger lige præcis dér, hvor fru Aase Olesen peger: de årlige beretninger fra rådet. Vi har set alt for mange gange, at der går partipolitik eller regeringspolitik og alle mulige andre politikker, økonomisk politik i beslutningerne om, hvad der skal ud til offentligheden, og hvad der skal fremlægges for parlamentet og for de politiske beslutningstagere. Det er fuldstændig uacceptabelt på det her område.

Fru Aase Olesen siger, at hun måske nok synes, at Socialdemokratiets kommissorium er bredere, men at det i sig selv ikke giver nogen sikkerhed. Nej, men vi kan måske mødes for at se, hvordan vi kunne sikre, at kommissoriet blev effektueret, og vi kunne få en eller anden sikkerhed for, at man kommer rundt om de emner, vi nævner. Det er for dårligt, hvis rådet bliver begrænset til kun at måtte arbejde inden for det kommissorium, som ligger i ministerens forslag, for det er et utrolig begrænset kommissorium, som faktisk kun omfatter de tre af de elementer, Socialdemokratiet peger på.

Til VS' ordfører vil jeg sige, at vi har noteret os, at der er tilslutning til det kommissorium og den sammensætning, Socialdemokratiet har lagt frem, og det er vi glade for.

Jeg har noteret mig, at hr. Kofod-Svendens ikke var helt tilfreds med ministerens måde at sammensætte rådet på og følte sig mere tiltrukket af den model, der ligger i Socialdemokratiets forslag.

Jeg synes, det kunne være spændende at forene kræfterne om at få et kommissorium beskrevet, som vi skal have nogle til at arbejde inden for, og en sammensætning, som går mere i retning af den socialdemokratiske model. Sidst, men ikke mindst, er det, uenigheden står om, og som vi vel må forhandle os frem til, kompetencen og referenceforpligtelserne. Det er de to væsentligste udestående elementer.

Jeg vil slutte med at sige, at § 1 for Socialdemokratiet omhandler noget utrolig væsentligt, og derfor vil det indgå med vægt, når vi deltager i forhandlingerne. Den formulering, § 1 har, kan Socialdemokratiet ikke tilslutte sig.

Indenrigsministeren (Enggaard):

Jeg skal takke ordførerne for deres bidrag til debatten. Jeg føler, at der har været lagt megen alvor og megen eftertanke i de meldinger, som er kommet fra partierne på baggrund af et dybtgående arbejde med tingene.

Det er egentlig ikke så unaturligt, at vi alle sammen nærmer os dette problem med en vis tøven og en betydelig alvor. Som det blev nævnt af en af ordførerne, er der hos mange, også hos mange i Folketinget, en angst for at nærme sig dette at trække grænser og lave regler for andre mennesker på nogle dybt alvorlige områder. Men det kommer vi ikke uden om, det er rigtigt, som det er sagt af flere. Det har vi en pligt til. Jeg mener, vi har en pligt til først og fremmest at tænke på, hvad vi har med at gøre og hvor vi vil hen, og derefter til at træffe vores afgørelse, vel vidende at vi kan komme ud for skuffelser og måske må erkende, at vi har lavet fejl her og dér, og at vi senere må ændre tingene i lyset af erfaring og bedre erkendelse. Men der er jo ikke andre veje.

Jeg vil også gerne sige, at de grænser, vi ønsker at trække, skal vi trække på baggrund af dansk kultur og tradition og det, som har ført frem til de opfattelser, som gælder i det danske folk i dag. Vi ved alle, at disse ting diskuteres internationalt, at der i faglige og politiske kredse er meget alvorlige diskussioner om disse ting, og at man søger at samle sig om nogle fælles ting. Men det er ingen hjælp for os. Det er vores opgave selvstændigt at tage stilling til disse ting ud fra de forudsætninger, vi har, og på baggrund af den vurdering, vi anlægger af, hvad der føles rigtigt i den danske befolkning.

Jeg er stadig positiv over for en udredning om spørgsmålet om lovgivning om de etiske komiteer. Vi har drøftet det indgående i sommerens løb, og jeg mener, der er betydelige spørgsmål her, som fortjener en vurdering. Det har ikke ligget til grund for det oprindelige forslag, det ved vi alle, og jeg har nævnt tanker i forbindelse med de samvær, vi har haft om, hvilke muligheder der kan være, men det er jeg stadig parat til at komme med bud på.

Jeg har bestræbt mig på i forbindelse med regeringens forslag at udforme det i analogi med det, som er foretaget på teknologiområdet, vel vidende at det, som her er gennem-

[Indenrigsministeren]

ført, ikke var det, der oprindeligt var tænkt fra alle sider, men det, som viste sig at være muligt, og i forventning om, at en sådan model derfor også kunne bære igennem her.

Spørgsmålet om åbenhed om et sådant råds arbejde har været centralt i flere indlæg. Jeg vil nærlæse de indlæg, som er kommet, og vurdere dem.

Jeg vil sige vedrørende en af de tanker, som flere har gjort gældende, nemlig at man ikke vil risikere, at en betænkning eller en redegørelse fra et sådant råd ikke når frem til Folketinget, som jo er den egentlig ansvarlige for denne udvikling, at det tror jeg ikke har rod i virkeligheden. Jeg tror, at der vil være betydelig åbenhed om det her, og det skal jeg i hvert fald gerne bidrage til, hvor det vil være muligt.

Det er i øvrigt ikke min erfaring, at offentligheden forholdes betænkninger. Jeg har snarere den modsatte erfaring, nemlig at flere måneder før ministeren får betænkningen, kan man læse uddrag af den i aviserne, hvorefter debatten startes og der tages stilling til spørgsmålene, inden man kender selve udredningen. Men det er en anden side af sagen. Jeg mener, der er en grøft i begge sider af vejen, og vi skal prøve at finde det rigtige her.

Det er nok en rigtig iagttagelse, at der er risiko for, at den lægevidenskabelige udvikling og de praktiske muligheder, der gives i dag, er ved at overhale os. Derfor har vi ikke ubegrænset tid, men det er klart, at den tid, som behøves, for at vi kan vurdere tingene færdigt, skal man tage sig.

I forbindelse med de punkter, som har været nævnt i debatten, og som har givet anledning til offentlig stillingtagen til nogle enkeltheder i denne interessante og alvorlige verden, var der én ting i dette efterår, som gjorde indtryk. Det var den tildragelse, vi hørte om i forbindelse med moderkageprøverne, hvor det fra lægelig side blev hævdet, at det ikke ville være muligt at lade være med at oplyse barnets køn. Det kan godt være rigtigt, at i lyset af kommende regler om offentlighed i journalerne vil der være en ny situation til den tid. Det skal jeg ikke gå ind i her. Det er en anden verden, og det er en anden ministers lovgivning.

Jeg vil alligevel notere mig, at det meget klart og hurtigt blev sagt af Den alm. danske Lægeforening i den debat, at de vilkår, som

var sat af de videnskabetiske komiteer for at gennemføre et sådant forsøg, selvsagt måtte overholdes. Jeg noterede med betydelig interesse, at der ikke dermed blev sat spørgsmålstegn ved, at vilkår for forsøg skulle overholdes. Det tror jeg er vigtigt at erindre i forbindelse med det fortsatte forløb her.

Jeg har bestræbt mig, også i mine kommentarer her, på at undgå, at vi taler os væk fra hinanden, men tværtimod giver udtryk for, at opgaven for den kommende tids arbejde må være, at vi søger at nærme synspunkterne til hinanden. Der kan naturligvis være ting, som er principielt vigtige for nogle, og derfor har vi ikke alle en pligt til at nærme os 100 pct. til hinanden eller måske mulighed for det. Jeg vil i hvert fald give udtryk for, at jeg påskønner den imødekomme- lighed, som er vist fra flere af partiernes side, fra Socialdemokratiet, fra Det Radikale Venstre, fra Socialistisk Folkeparti. Jeg har noteret en imødekommende holdning og en flytning af nogle synspunkter, som alle har bidraget til, at vi skulle have lettere ved at nå frem til et resultat.

Jeg takker også fru Helle Degn for den utvetydige tilkendegivelse om, at § 6 i mit forslag for Socialdemokratiets vedkommende er o.k. Det synes jeg er et vigtigt udgangspunkt og også et signal til omverdenen om, hvordan det står til med vores opfattelse af disse ting.

Det er derfor de bemærkninger, jeg vil gøre ved denne lejlighed. Jeg vil bidrage så godt jeg kan til, at det videre arbejde får et frugtbart resultat.

Bjørn Elmquist (V):

Jeg skal ikke starte en anden runde med et egentligt indlæg, for debatten kender vi alle til, og vi skal fortsætte den i udvalget, men et par af de faldne bemærkninger kalder mig alligevel på talerstolen.

Det er for det første det, fru Helle Degn sagde for lidt siden om teknologivurderingen, og hvordan det her skal passe ind i den. Vi har jo i forvejen en lov, hvorved der er nedsat et teknologivurderingsnævn. Man kan sige, at det, vi drøfter her, også er en slags teknik, som omfattes af læren om teknik – teknologi – og derfor også bør falde ind under dette nævns kompetence.

[Bjørn Elmquist]

Men jeg mener, at de to lovforslag – og her er indenrigsministerens egentlig meget tydeligere end Socialdemokratiets – giver udtryk for ønsket om, at disse områder drages ud til særskilt vurdering. Hvis man skal have en sådan afgrænsning af en specifik teknik, der skal vurderes ét sted, og den generelle teknologivurdering skal ske andre steder, så tror jeg, at grænsedragningen bliver klarest ved at gøre det, som det sker i indenrigsministerens forslag. Jo mere man breder det ud, som det sker i Socialdemokratiets forslag, desto sværere bliver det at argumentere for, at det ikke bør falde ind under den generelle teknologivurdering.

Sagt med andre ord: hvis Socialdemokratiets forslag er det, der bliver vedtaget i Folketinget, så tror jeg, at vi vil få nogle ganske besværlige grænsedragninger dels over for Teknologivurderingsnævnet, dels til øvrige sundhedsspørgsmål og spørgsmålet om dødsriteriet, som jeg også har nævnt på et tidspunkt, og som ikke vil være under indenrigsministerens foreslåede kommissorium.

Så har jeg én bemærkning mere til fru Helle Degn. Det er om et spørgsmål, som jeg også var inde på i mit første indlæg: om vi her i Folketinget skal tage stilling til, hvornår livet starter. Jamen det har vi jo sådan set gjort allerede ved i sin tid at vedtage loven om fri abort. Vi kan sige, at i de specifikke tilfælde starter livet og retten til eget liv ikke for de pågældende fostre, før efter den 12. uge er slut. Det er en konkret beslutning, der gælder for det traditionelle, normale svangerskab.

I øjeblikket kan man ikke lave børn og få dem til at vokse op alene i laboratorier. Men den dag man kan lave kunstige moderkager, behøver man slet ikke gå – som nogle har udtrykt det – omvejen omkring kvinden. Det er ikke et udtryk, jeg synes om, men det er blevet brugt af videnskabsfolk. Og så bliver vi nødt til, om vi så kan lide det eller ej, at tage stilling til, hvornår retten til livet begynder for det pågældende befrugtede æg, som jeg vil kalde det, som så ligger i laboratoriet. Skal det nødvendigvis være ved 12 ugers grænsen, eller skal det være på et senere tidspunkt, eller skal det være før? Ja, det bliver en definition af interessekonflikten og af, hvad man vil give prioritet, og dér har jeg nogle bud, det skal jeg ikke spille tiden med at stå og sige her.

Til sidst har jeg en bemærkning til ministeren. Jeg vil meget gerne erklære mig enig med ham, når han siger, at vi ud fra det, vi med en bred betegnelse kan kalde dansk kultur, skal træffe vores beslutning på det her område. Det er jeg helt enig i, men vi er jo i den heldige situation, at dansk kultur ikke er noget, der er enestående i denne verden. Det er jo noget, der sker under påvirkning af andre kulturkredse, lige ovre på den anden side af Øresund f.eks. eller på den anden side af landegrænsen til Tyskland. Jeg synes, det er godt og behageligt og rart at vide, at vi i denne sammenhæng er i godt selskab med en lang række demokratiske lande, hvor overvejelserne går i samme retning.

De rekommandationer, som er vedtaget af Europarådets parlamentariske forsamling, beviser, at overvejelserne går præcis derhen, hvor vore også går, og man har – ikke på bindende vis, men som en anbefaling indtil nu – givet også os i det danske Folketing gode instrumenter i den videre debat.

(Kort bemærkning).

Jytte Hilden (S):

Jeg har en kort bemærkning til hr. Bjørn Elmquist, der nu er kommet i salen, angående spørgsmålet om teknologivurdering og det teknologinævn, som rent faktisk er nedsat og har begyndt sit arbejde. Jeg sidder i den 9-mands gruppe, der følger arbejdet her fra Folketinget.

Indtil nu er det besluttet i Teknologinævnet, at man netop ikke vil gå ind på de bio-etiske og bio-medicinske områder, så der er altså en klar grænsedragning på nuværende tidspunkt med hensyn til teknologivurdering, der angår, jeg havde nær sagt alt andet end lige netop den menneskelige krop. Det kan blive svært i nogle sammenhænge at drage grænsen, det er jeg enig med hr. Bjørn Elmquist i, bl.a. når vi kommer til spørgsmål om sundhedsvæsenet.

Men den beslutning, som er truffet i Teknologinævnet på nuværende tidspunkt, gør faktisk behovet for Socialdemokratiets forslag så meget des større.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

[Helle Degn]

Det er også til hr. Bjørn Elmquist, som taler om de besværlige grænsedragninger. Netop derfor har Socialdemokratiet sagt, at det er vigtigt med et bredt kommissorium for det arbejde, der skal sættes i gang her. Hvis vi kun skal have et arbejde på et meget, meget snævert kommissorium, risikerer vi hele tiden at komme bagefter og komme skævt og forkert ind i en sammenholden af alle disse nye spørgsmål, der bliver rejst for os, og så taber vi også nogle væsentlige sammenstillinger og vurderinger, også på baggrund af det, fru Jytte Hilden netop har nævnt.

Hr. Bjørn Elmquist siger også, at vi jo sådan set har truffet beslutning om en definition af livets start; den er klart defineret i abortloven. Det kan hr. Bjørn Elmquist jo mene, men så må jeg stille det spørgsmål: hvad skal vi så med formuleringen i § 1? Det vil jeg da gerne bede om et svar på.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Således udfordret må jeg på talerstolen, og så kan jeg måske tillade mig den bemærkning, at jeg var i salen første gang i dag kl. 11.30, og jeg har også været her under denne debat. Jeg var ude et kort øjeblik, og måske har fru Jytte Hilden ikke kunnet få øje på mig; men jeg stod derude med døren åben, mens jeg tog en telefon, der ringede. Så nu har jeg tilstået det.

Også tak til fru Jytte Hilden for oplysningen om den beslutning, der er truffet i Teknologinævnet. Jeg synes, at vi i udvalget skal prøve at bore dybere i, hvilken betydning den så har. Umiddelbart kan jeg ikke erklære mig enig i, at alt andet lige, så taler mere for, at kommissoriet, som er foreslået af Socialdemokraterne, skal lægges til grund. Jeg vil snarere drage den modsatte slutning, men jeg skal ikke argumentere om det her, for det tager for lang tid.

Spørgsmålet fra fru Helle Degn var det, der kaldte mig på talerstolen. Jeg synes, at det er godt, at vi får fastslået princippet om, at det er på befrugtningens tidspunkt, livet tager sin start. Vi har ikke dermed sagt, at det er fra det tidspunkt, beskyttelsen skal indtræde, men vi har fastslået det som et princip.

Hvornår beskyttelsen indtræder, det, vi kalder retten til liv og til at få det beskyttet,

som vi har bundet os til internationalt, f.eks. ved FN-menneskerettighedserklæringen og ved den europæiske menneskerettighedserklæring, må så defineres helt konkret. Jeg var inde på i mit indlæg for et øjeblik siden, at vi må gå ind i en definition af den interessekonflikt, som består mellem en kvindes ønske om at bestemme over sin egen krop og så et befrugtet æg, et fosters formodede ønsker om at få lov til at blive et selvstændigt, uafhængigt menneske, som har ret til sit liv.

Vi har, for så vidt angår det traditionelle svangerskab, lagt grænsen efter den 12. uge. Her lægger vi den vel sådan set allerede ved 14.-dagen. Der er nemlig også en interessekonflikt mellem på den ene side forskeren og på den anden side det befrugtede æg, som også må formodes at have et ønske om at komme til live. Men jeg tør ikke sige med sikkerhed, om 14-dages reglen er noget, der skal gælde i al evighed. Det er noget, der bliver vedtaget - hvis det bliver vedtaget - ved lov. Det fremgår ikke klart af indenrigsministerens forslag, men det er jo noget, som et andet flertal en skønne dag kan ændre.

(Kort bemærkning).

Jytte Hilden (S):

Jeg havde en kort bemærkning til hr. Bjørn Elmquist tidligere, og da var det selvfølgelig sørgeligt, at han ikke var til stede. Når det er så vigtigt, så skyldes det selvfølgelig hr. Bjørn Elmquists uvurderlige ekspertise og store internationale arbejde på dette område.

Margrete Auken (SF):

De grønne hæfter kan en gang imellem tage meget af vores tid, skal jeg love for.

Jeg vil først sige tak til ministeren for svaret. Jeg synes, det er virkelig godt, at det var så åbent, så chancen for, at vi kan komme videre, blev klar. Jeg var stort set glad for det ting, ministeren sagde.

En enkelt bemærkning vil jeg dog gøre. Ministeren var sådan lidt urolig over, at han kunne komme ud for, at en debat var i gang, inden han havde truffet en beslutning. Det synes jeg ministeren skal glæde sig over. Det er meget svært at få en debat i gang igen, hvis først den er færdig og lukket, så jo mere vi kan få sluppet ud af de dér rapporter, inden ministeren bliver tvunget til at udtale sig,

[Margrete Auken]

jo mere glæde får vi andre af dem. Og jeg tror i grunden også, at ministeren så har bedre chancer for at få dikteret det, som har sandsynlighed for at gå lige igennem. Så det synes jeg ministeren skal glæde sig over.

Det fører mig over i at sige, at der skal være så megen åbenhed som overhovedet muligt; det tror jeg nu faktisk også jeg sagde. Socialdemokraterne var overraskende vrisne i forhold til, hvad jeg havde ventet, og de nærmest fejlhørte. Det var de åbne møder, som jeg mente var noget nonsens, fordi folk bliver altså mærkelige, hvis alle apparatnikerne sidder der.

De skal være meget åbne i rapporter og høringer, og der må ikke være tavshedspligt. Det er jeg enig i, og det er vi enige i i SF. Men vi mener ikke, at konstruktionen med åbne møder er brugbar. Det kan man lave en gang imellem i høringsform, men 17 mennesker, der sidder med alle de tilhørere på, kommer altså til at snakke anderledes, end hvis de får lov til ligesom at prøve tingene af med hinanden.

Jeg er egentlig også overrasket over, at socialdemokraterne var overraskede over, at vi nu vil have et råd. Fru Helle Degn sagde, så vidt jeg hørte, i sit første indlæg, at det ikke gjorde den store forskel, hvad det blev, og det glædede os jo, fordi vi havde drøftet os frem til i gruppen, at det nok var en permanent institution, vi havde brug for.

Et råd kan i allerhøjeste grad også give indstillinger til os om forskrifter, som skal være bindende. I den henseende er vi enige. Altså vi er enige om kompetencen og referencen, for nu at tage de to ting, som Socialdemokratiet understregede som det vigtige. Vi støtter, så vidt vi kan gøre det, indtil nu den socialdemokratiske model. Vi mener, det er den, vi skal skubbe videre på, men vi vil blot have det i en regi, hvor det er permanent og altså koblet på en eller anden udgave af de videnskabetiske komiteer, for vi kan simpelt hen ikke forestille os, hvordan man kan klare det daglige arbejde; der bliver masser af ting, og det bliver en uoverkommelig sag for et hvilket som helst råd eller kommission, eller hvad det nu skal være, at klare det her.

Til sidst har jeg nogle bemærkninger om, hvorvidt retten til livet indtræder ved undfangelsen. Hr. Bjørn Elmquist var en belastning for min argumentation; præcis alt det

vrøvl, som jeg troede vi kunne undgå ved at lave den grænse, havnede vi i. Fordi det jo ikke er til at have med at gøre, så flytter vi den, for vi har brug for den ved 12 uger. Jamen der er da ikke nogen, der har påstået, at livet først opstår ved 12. uge; det tror jeg nu da heller ikke, der står i lovforslagene. Det, vi gør, er, at vi afbryder liv, det er der dog vist ingen, som snakker rent ud, der har villet nægte.

Fordelen ved det her er i og for sig, at vi ikke foreslår nogen objektiv kendsgerning om livets opståen – det er nemlig hundefarligt, når folk gør det. Vi siger: vi tillader ikke nogen områder, hvor der er frit slag. Det ligger i betænkningen. Derfor blev jeg forskrækket, da jeg pludselig hørte 14-dages reglen komme susende ind som et frizoneområde. Der er ikke frizoner her.

Så kan vi godt gå ind og tillade nogle ting, vi har tilladt aborten, vi kommer til at tillade andre ting også. Den bliver ved med at være meget, meget svær. Men jeg tror, man kommer galt af sted, hvis man prøver at lave noget, som man kalder objektivt videnskabeligt som en grænse for, hvad man kan. Der er altid andre hensigter bag. Det var der med aborten, det er der med de 14 dage, grænsen kan blive flyttet til 23 dage, eller hvad ved jeg. Og det er altså baggrunden for, at vi i SFs gruppe syntes, den gav god mening. Det tror jeg nu i øvrigt vi meldte allerede første gang. Det har været holdningen fra SFs side, det er holdningen i Det Kvindeetiske Nævn, det er den holdning, man møder masser af steder. Det viser sig at være en af de grænser, som giver mening. Det er meget svært at forsvare nogen som helst anden.

Både fru Helle Degn og fru Aase Olesen spørger, hvordan man kan skrive sådan noget i en lov. Jamen vi kommer til at skrive mange flere forrygende ting. Det vil vi komme til at opleve med denne sag, at vi masser af gange skal trække grænser, hvor vi ikke har været udsat for det for. Man kan prøve at forestille sig, hvad der skal ske, når vi skal tage stilling til – og det tror jeg desværre vi kommer til – hvad der skal være abortindikation, og hvad der ikke skal være abortindikation. Når man nu i løbet af ganske kort tid – måske inden årtusindskiftet – kan diagnosticere alle arvelige skævheder, så er vi altså på den, og så kommer vi til at lave nogle vanvittige beslutninger; men hvis vi ikke gør

[Margrete Auken]

det, så havner det hele i abort. Vi må påtage os også at skrive det – jeg havde nær sagt i rigtigt menneskesprog, for det er jo det, det drejer sig om – i stedet for forskrækket at trække os ud og sige: det vil vi ikke tage stilling til.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Blot for at rette enten en misforståelse eller en fortalelse fra min side. Det, jeg mente, var ikke, at livet begyndte fra det tidspunkt, om det så var 12 uger, eller hvornår det var, men at beskyttelsen af livet begyndte fra det tidspunkt. Og i lovteksten, som den er foreslået af indenrigsministeren, står der jo i § 1:

»Rådet skal i sit virke bygge på den forudsætning, at menneskeligt liv tager sin begyndelse på befrugtningstidspunktet.«

Dermed er der ikke taget stilling til, fra hvilket tidspunkt vi så vil beskytte det, og det var det, jeg fortolkede før i relation til f.eks. abortlovgivningen.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg synes, ministerens formulering er bedre end hr. Bjørn Elmquists. Problemet er, at vi jo heller ikke kan sige, at vi ikke har pligt til at holde liv i fostre i den periode, for det har vi heller ikke haft tidligere. Den retter sig alene mod: hvad må man uden problemer, hvad må man ikke? Lad os nu holde os til det og lade være med at komme med flere mærkværdigheder. Den bliver sværere og sværere at forsvare, og jeg vil meget gerne forsvare den.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Det er ikke et spørgsmål om ministerens formulering eller min, for det, jeg har talt om, har ikke været en anden formulering end ministerens. Jeg mener, ministerens er en principiel formulering, som er helt klar, af, hvornår livet tager sin begyndelse. Jeg har talt om, hvornår lovgivere, eller hvem det måtte være, vil opstille beskyttelsesregler for det liv, der i princippet er opstået ved undfangelsen.

Aase Olesen (RV):

Jeg vil først sige til ministeren, der talte om betænkninger, at jeg tror, det er en almindelig opfattelse ikke bare blandt oppositionspartierne, at denne regering er værre end tidligere regeringer til at holde betænkninger tæt ind til kroppen. Jeg kan oplyse ministeren om, at trods anmodninger er det endnu ikke lykkedes at få tilsendt betænkningen om karensdagen til samtlige medlemmer af Folketingets socialudvalg. Jeg synes, det er flovt for ministerierne og for regeringen. Og det er ikke første gang; hvis det var det, så ville jeg slet ikke nævne det.

Til fru Helle Degn, som talte om beretningen, må jeg sige, at jeg deler hr. Bjørn Elmquists betragtning om, at det er ærgerligt, at vi ikke fik lavet den beretning. Jeg tror nemlig, at den ville have været god for den offentlige debat. Så kunne vi have demonstreret, hvor langt vi var kommet, så folk ikke troede, vi sad og diskuterede personer og sådan noget; det er jo det, nogen har troet. Vi kunne have fået offentliggjort, hvori enigheden nu bestod, hvor langt vi var kommet, og hvad der stod tilbage at klare op. Og vi kunne ikke mindst have fået offentliggjort en række væsentlige bilag, og folk kunne have læst dem og debatteret dem i studiekredse, på højskoler, og hvor man nu i øvrigt arbejder med disse spørgsmål. Så jeg beklager ligesom hr. Bjørn Elmquist, at vi ikke fik lavet en beretning. Vi var absolut parat til at afgive den og havde meldt klar på det, der lå.

Så vil jeg gerne sige – også til fru Helle Degn – at vi godt vil være med til at sikre, at kommissoriet bliver så bredt som muligt. Det skal i vores terminologi forstås sådan, at vi ønsker at gøre det så åbent som muligt, sådan at rådet selv kan tage ting op, som det finder er vigtige at diskutere. Jeg tror ikke på, at vi er så geniale her i Folketinget, at vi kan sidde i et udvalg og forudse, hvordan vi skal beskrive det dér og alle de mange emner, der bør være omfattet. Jeg forstod også på ministeren, at ministeren var positiv over for åbenhed også på dette område.

Så vil jeg vende mig til spørgsmålet om § 1. Jeg brugte ikke tid på det i mit første indlæg, ud over at jeg lige nævnte, at vi naturligvis som hidtil ikke kan acceptere den sidste sætning:

»Rådet skal i sit virke bygge på den forudsætning, at menneskeligt liv tager sin begyndelse på befrugtningstidspunktet.«

[Aase Olesen]

Jeg ved ikke, om jeg ved det officielt, men i hvert fald ved jeg, at det ikke stod i det oprindelige lovudkast. Det er noget, nogen har fået puttet på; det skal ikke være nogen hemmelighed, at sådan som jeg opfatter det, kan det kun være Kristeligt Folkeparti, der har fået det puttet på, og jeg vil spørge, hvad hensigten egentlig er.

Jeg vil specielt spørge SF, om man helt har overvejet, hvad det her indebærer. Er man klar over, hvilket ærinde Kristeligt Folkeparti er ude i? Ellers skal jeg gerne afsløre det. Det handler om angreb på den frie abort. Vi så det forleden, da vi havde diskussionen om test, der viser fostrets køn. Hvad gjorde Kristeligt Folkeparti? De sprang straks op og sagde: man må have forbudt, at folk får oplysninger om undersøgelser om dem selv.

Det, der er baggrunden for den frie abort, er kvindens ret til at afgøre, om hun vil gennemføre et svangerskab eller ej. Dette her vil blive brugt, og jeg vil virkelig appellere til SFs folketingsgruppe – for den danner flertal med regeringspartierne, hvis den går ind for det her – om meget nøje at overveje, hvad det er, man gør. Jeg tror bestemt ikke, I hører ære af det.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Vi er altså ikke så bange af os. Vi har gjort os klart, hvad det er, der er sket, og vi har hørt alle argumenterne, som vi fandt dybt usaglige. Om det nu er Kristeligt Folkeparti, der af de og de grunde tror, at de kan komme til at gøre noget ved den frie abort på grundlag af det her – jamen kærester venner, de anslag, der kan gøres mod den frie abort, kan laves betydelig mere kvalificeret end på denne måde.

Vi mener ikke, det har spor med hinanden at gøre. Og hvis man lader det have noget med hinanden at gøre, så havner man først i vrøvl omkring den frie abort, virkeligt vrøvl endda, for så er det, man begynder at trække en livsgrænse op ved 12. uge, og det mener jeg er nonsens.

Vi støttede denne formulering, selv om vi var klar over, at der var alt muligt fiddelifut omkring den, og selv om vi var klar over, at der var nogen, der var bange for deres åbentbart noget vakkelvorne ære i denne sammen-

hæng. Når vi gik ind og støttede den, så var det, fordi mange af os ved de diskussioner, vi var ude i, havde erfaret, at det var den, der gav mening. Hvis man sidder f.eks. ved nogle af de dér store konferencer sammen med forskere, sammen med læger, sammen med de dér mennesker og hører den dér grænsedragningsdebat, så opdager man, at så snart man begynder at flytte den grænse, så er man ude på en sliske med brun sæbe på, og så går det galt i næste fase meget, meget hurtigt, og derfor skal man hele tiden spørge: hvad er grunden til, at man trækker den et andet sted og prøver at kalde den videnskabelig? Jeg er bedøvende, fløjtende ligeglad med, om Kristeligt Folkeparti har nogle specielle andre hensigter, end vi har i denne her sag, vi er meget stærkere, og vi kan sagtens tæve dem.

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Vi får se.

(Kort bemærkning).

Aase Olesen (RV):

Jeg vil gerne sige til fru Margrete Auken, at jeg er enig i, at det, hr. Bjørn Elmquist sagde eller kom til at sige, så vi forstod ham forkert måske, at der skulle være tale om en særlig grænsedragning ved 12 uger eller noget i den retning, at det er naturligvis ikke mit argument. Jeg ønsker ikke tale om nogen grænsedragning hverken det ene sted eller det andet sted, og det fremgår heller ikke af lovforslaget. Det er jo dér, vrangargumentet kommer ind. Der er ingen her, der ønsker at sige 10 dage eller 12 dage eller 12 uger eller noget som helst. Der er intet tidspunkt fastsat i loven, og det mener jeg ikke skal gøres. Jeg er i den henseende ganske enig med fru Helle Degn, og det er en falsk argumentation at komme og sige, at al anden grænsedragning er forkert. Der er ingen, der ønsker grænsedragning. Derfor skal der heller ikke stå noget i § 1.

(Kort bemærkning).

Margrete Auken (SF):

Jeg er enig i, at man ikke skal trække nogen grænser. Det er også derfor, vi lægger den dér, simpelt hen. Og det er også det, vi har brug for at gøre over for den anden del,

[Margrete Auken]

som jeg er meget betænkelig ved, i ministerens forslag, nemlig den dér 14 dages-historie. Det er et vigtigt værn mod den modsatrettede interesse i ministerens forslag, nemlig at skabe en frizone, der hedder 14 dage, og få det ind i en lovtekst, og det er, fordi det ikke kan få lov til at stå i den dér lovtekst med sin frizonekarakter, at vi går ind og siger: ingen grænser, den røde lampe blinker fra starten.

Herved sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til et særligt udvalg på 17 medlemmer og stedfortrædere. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Da der foreligger indstilling fra grupperne, skal jeg allerede i indeværende møde lade foretage valg af det nævnte udvalg.

Uden for dagsordenen foretoges herefter:

Valg af 17 medlemmer og stedfortrædere til et særligt udvalg angående:

Forslag til lov om oprettelse af et etisk råd og regulering af visse bio-medicinske forsøg.

Af indenrigsministeren (Enggaard).
(Lovforslag nr. L 76).

Forslag til lov om nedsættelse af en kommission til bedømmelse af etiske, tekniske og juridiske spørgsmål i forbindelse med anvendelse af moderne medicinsk teknologi.

Af Helle Degn (S) m.fl.
(Lovforslag nr. L 74).

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Til dette valg er anmeldt følgende valggrupper:

en valggruppe på 85 medlemmer: Det Konservative Folkeparti, Venstre, Centrum-Demokraterne, Kristeligt Folkeparti, Fremskridtspartiet og Steenholdt;

en valggruppe på 83 medlemmer: Socialdemokratiet, Socialistisk Folkeparti og Venstre-socialisterne;

en valggruppe på 10 medlemmer: Det Radikale Venstre.

Valgt blev:

Til medlemmer:

- 1 Karen Højte Jensen (KF)
- 2 Flemming Jensen (KF)
- 3 Lizzie Lichtenberg (KF)
- 4 Lis Aaltonen (KF)
- 5 Bjørn Elmquist (V)
- 6 Pagels (V)
- 7 Birgith Mogensen (CD)
- 8 Kofod-Svendsen (KRF)
- 9 Helle Degn (S)
- 10 Dorte Bennedsen (S)
- 11 Jytte Hilden (S)
- 12 Korneliusen (S)
- 13 Tove Lindbo Larsen (S)
- 14 Margrete Auken (SF)
- 15 Hanne Thanning Jacobsen (SF)
- 16 Kinch-Jensen (VS)
- 17 Aase Olesen (RV)

Til stedfortrædere for:

- 1-4 Carl Martin Christensen (KF)
Merete Aarup (KF)
- 5-6 Lennart Larson (V)
Hanne Severinsen (V)
- 7 Addi Andersen (CD)
- 8 Poulsgaard (FP)
- 9-13 Ingrid Bo Larsen (S)
- 14-16 Rahbæk Møller (SF)
- 17 Lone Dybkjær (RV)

Meddelelser fra formanden:

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Der er ikke mere på dagsordenen.

I skrivelse af d.d. meddeler arbejdsministeren, at han ønsker i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 4, at give Folketinget en skriftlig

Redegørelse om en offensiv arbejdsmarkedspolitik.

(Redegørelse nr. R 9).

Eksemplarer vil blive omdelt, og redegørelsen vil blive optaget i Folketingstidende.